

Voor zijn ijdele tranen.
Voor zijn klachten en jammerkreten.
Voor zijn vergeefs gebouwd altaar.
Van zijn eigenwillig offer.
Beproef of uw berouw iets anders is dan de
reactie van uw gestoorde zonden, en de afgeperste
erkenntenis, dat ge met die zonden bedrogen uit-
gekomen zijt.
Een traan in oprechtheid tot God geschied is
hem immers welhaaglijker dan het oppervlakkig
geween van een groote schare, die straks zijn leed
in zijn God vergeet en voortgaat de zonde te
dienen.
"Bid dat de Heere u beware voor onvruchtbare
smart."

F. C. M.

KERKELIJK LEVEN.

De Christelijke Gebeden.

Het deel van de Liturgie, dat in ons kerkboek
tot opschrift draagt „De Liturgie der Gereformeerde
Kerken in Nederland” vangt aan met de „Chris-
telijke Gebeden”.

Deze gebeden worden blijkens de toevoeging bij
„Christelijke Gebeden” in drieën gegroepeerd: 1o die
in de vergaderingen der geloovigen, 2o die
in de huizen der christenen en 3o die elders ge-
bruikt worden.

Tot de eerste groep behooren:

a. Een algemeene belijdenis der zonden en ge-
bed des Zondags vóór de predikatie en op vast- en
bidlagen.

b. Een gebed voor allen nood der christenheid
om gebruikt te worden op den rustdag na de eerste
predikatie.

c. Een openlijke belijdenis der zonden en korter
formulier des gebeds vóór de predikatie.

d. Een kort formulier des gebeds na de pre-
dikatie.

e. Een gebed vóór den Catechismus.

f. Een gebed na den Catechismus.

Tot de tweede groep:

a. Gebed vóór het eten.

b. Gebed na het eten.

c. Gebed voor kranke en aangevochten men-
schen.

d. Het morgengebed.

e. Het avondgebed.

Tot de derde groep:

a. Gebed vóór de handeling der kerkelijke bij-
eenkomsten.

b. Gebed na de handeling der kerkelijke bijeen-
komsten.

Tegen deze volgorde en groepeerings oppeeren De-
putaten in hun Rapport bezwaren.

Zij willen op de eerste groep laten volgen de
derde groep en de tweede groep (gebeden in de
huizen der christenen) uit de liturgie uilichten
en als aanhangsel achteraan plaatsen.

En zij geven als reden op „Immers dragen deze
geen liturgisch karakter en worden ook in den
eeredienst niet gebruikt. Dshalve het voorstel, ze
in een „Aanhangsel” te bewaren”.

Hiermee zitten we weer midden in een kwestie
en helaas ontsteekt het Rapport — gelijk meer
gebeurt — hierover geen licht.

Deputaten beschouwen de „Christelijke Gebeden”
blijkbaar heel anders dan onze vaders en doen
geen poging om hun zienswijze als de beste te
rechtvaardigen.

De huisgebeden dragen geen liturgisch karakter,
zeggen zij.

Maar ik vraag: de gebeden vóór en na de kerke-
lijke vergaderingen misschien wel? Durven Deputa-
ten de vergaderingen van kerkeraad, classes en
synodes rekenen tot den eeredienst?

Omtrent de huisgebeden constateert het Rapport:
zij „worden ook in den eeredienst niet gebruikt”.

Maar geldt dat ook niet van de eerste groep
gebeden?

Wanneer hoort men b.v. het gebed vóór den
Catechismus bidden?

Indien het gebruik mee moet beslissen, dan houdt
men maar twee gebeden over: die vóór en na
de kerkelijke vergaderingen.

De overige, dat zijn dus alle op twee na, moeten
dan overgebracht naar het „Aanhangsel”, dat De-
putaten bestemmen tot bewaarplaats of garde-robe.

Het verschil tusschen de opvatting van onze
vaders en die van Deputaten wordt in dit op-
zicht openbaar.

Nooit hebben zij de Christelijke Gebeden uit-
sluitend voor den eeredienst willen bestemmen.

Nog duidelijker komt dit uit in het kerkboek
der oude Fransche Kerken.

Dit bevat o.a. ook een opwekking 's morgens uit
te spreken in de huisgodsdiensttoefening van den
huisvader met familie en huispersoneel, een gebed
vóór het leeren van zijn les, een gebed om zich
voor te bereiden tot het Avondmaal, een gebed als
men toetreedt tot het Avondmaal, een gebed en
dankzegging na het Avondmaal. Deze alle heb-
ben een particuliere strekking en behooren niet
tot den kerkelijken cultus. Zelfs zijn er bij, die

niet tot den huiselijken dienst kunnen worden ge-
rekend.

Wat onze vaders met deze formuliergebeden
voor hadden?

Zeker niet om het stelsmatig gebruik daarvan
aan te bevelen.

Veel eer hadden zij er drieërlei doel mee voor
oogen.

Allereerst om hun, wien het aan de vrijmoedig-
heid tot het publieke gebed ontbrak, daarin te
hulp te komen.

Vervolgens om hen, die in het bidden nog onge-
oefend waren, geschikte gebeden aan de hand te
doen.

Eindelijk om in het algemeen voorbeelden te
geven, hoe de vrije gebeden behooren te worden
ingericht.

Geen dezer doeleinden is thans nog vervallen.

Ook nu blijft het wenschelijk met zulke toe-
standen rekening te houden en in de daaruit ont-
stane behoeften door formuliergebeden te voor-
zien.

Hoe dikwijls moeten b.v. onze ouderlingen het
bij hun huisbezoek niet hooren, dat een huisvader
de zijnen niet openlijk in gebed voorgeat of durft
voorgean.

En hoe treffelijk is het dan, wanneer zij zulk
een huisvader raden de formuliergebeden, die voor
de huiselijke godsdiensttoefening bestemd zijn, naar-
stig te gebruiken.

Niet om het vrije gebed te ontraden.

Maar om zóó tot het vrije gebed op te leiden.

Ja, Voetius is van oordeel, dat ook de formu-
liergebeden voor kerkelijk gebruik geen ander doel
hadden.

In zijn dagen werd men nog voor eigenaardige
gevallen geplaatst. Sommige dienaars konden geen
preken maken en waren ook zeer onervaren in
het gebed. Wat het laatste betreft, boden de for-
muliergebeden, vond hij, uitkomst.

Natuurlijk was het kort na de Reformatie nog
trauwer gesteld.

Toen waren formuliergebeden nog meer nood-
zakelijk.

Ten allen tijde echter behouden de formulier-
gebeden hun waarde als leidraden.

En het is zeker nog geen testimonium pauper-
tatis (getuigenis van armoede), wanneer een die-
naar af en toe een formuliergebed bidt.

Zelf had ik op den Nieuwjaarsmorgen in de
kerk geregeld het gebed voor allen nood der chris-
tenheid.

En meer dan eens vernam ik, hoe men de
schonheid van dat gebed bewonderde „Er is niets
in vergeten”, was bijna de stereotiepe uitdruk-
king. Ook de taal der diepe verootmoediging greep
telkens weer aan.

Maar deze gebeden Zondag aan Zondag te bid-
den, zou zeker niet goed zijn.

Daarvoor zijn ze niet gegeven.

Ik wil hier een uitzondering maken voor lees-
diensten.

Het komt in een vakante kerk meer dan eens
voor, dat iemand, die geschikte gaven heeft voor
onderling, bij zijn benoeming onthefving vraagt,
omdat hij voor het publieke gebed terugdeinst.

Zoo iemand moest den moed grijpen zich van
de desbetreffende formuliergebeden te bedienen.

Er zijn onderlingen, die uitnemende gebedsgaven
hebben ontvangen.

Er zijn er ook, die hierin niet zoo rijk bedeeld
zijn of wien de zenuwen parten spelen!

Hoe verstandig zou het wezen, indien zij de
formuliergebeden niet ongebruikt lieten.

Maar uit dit alles verstaat men, dat de gebeden
in ons kerkboek het karakter van advies dragen
en allerminst als bindend worden voorgeschreven.

Evenzeer, dat dit advies der kerken zich uit-
strekt over meer dan het kerkelijke leven.

Opzettelijk formuleerde men oudtijds dan ook
het opschrift niet als „Liturgische Gebeden”,
maar als „Christelijke Gebeden”.

Daarom gaat het m.i. niet aan de zoogenaamde
huisgebeden in een „Aanhangsel” onder dak te
brengen.

Zij vormen er een integreerend bestanddeel van.

En te meer moet tegen dit „Aanhangsel” bezwaar
gemaakt, omdat Deputaten enkele kerkelijke ge-
beden, die zij thans onbruikbaar achten, naar het
„Aanhangsel” verschuiven, om daar bewaard,
opgeborgen te worden.

Zoo wordt dit „Aanhangsel” een soort museum,
om niet te spreken van een rommelkamer.

En dat mag niet.

De gebeden, die de kerk aanbiedt, moeten aktueel
blijven.

Voor anti-kwarische overblijfselen is in ons kerk-
boek geen plaats.

Willen Deputaten uit het feit, dat deze gebeden
in de „Liturgie” zijn opgenomen, de konsekwentie
trekken, dat zij daarom alleen liturgisch in engeren
zin mogen zijn, dan moeten zij ook zoo konse-
kwent zijn om het opschrift te veranderen in „Li-
turgische Gebeden” en strikt genomen de ge-
beden voor de kerkelijke vergaderingen, maar in
ieder geval die, welke zij een plaats willen geven
in het „Aanhangsel”, laten vervallen.

Met de halve konsekwentie, die zij nu trekken,
mogen zij geen genoegen nemen.

Maar ook met een heele konsekwentie in deze
zou ik mij niet gaarne vereenigen en dat wel
op de gronden, boven aangegeven.

Iets anders is het, dat zij de orde in de Christe-
lijke Gebeden willen wijzigen.

De volgorde, gelijk die thans in de Christelijke
Gebeden voorkomt, vertoont den historischen groei.

De liturgie van Dathen in de uitgave van 1566
bevat de volgende gebeden: een gebed vóór en
een na de predikatie des Zondags; een gebed vóór
en een na de leer van den Catechismus; gebed
en openlijke belijdenis van zonden vóór de pre-
dikatie op een werkdag en een na deze predikatie;
het morgen- en avondgebed; het gebed vóór en
na het eten; gebeden bij kranken en aangevochten-
ten; gebeden bij begrafenissen.

Dus daarin kwamen alleen kerk- en huisgebeden
voor.

Die voor de kerkelijke vergaderingen dateeren
van later datum.

Nu zit er voorzeker een goede gelachte in om
groep 3 tot groep 2 te maken en groep 2 tot
groep 3.

De kerk is bij de Christelijke Gebeden dan het
kernpunt en daaromheen groepeeren zich dan eerst
de gebeden voor de kerkelijke vergaderingen en
dan die van particulieren aard.

Maar men late de laatste een zelfstandige groep
blijven en make ze niet tot „Aanhangsel”.

Nu een paar bijzonderheden.

Doordat Deputaten het Gebed voor allen nood
der Christenheid tot het gebed vóór de predika-
tie willen maken, hebben de twee gebeden vóór de
predikatie, het kortere en het langere, die thans
nog in ons kerkboek gevonden worden voor hen
geen bestaansreden meer.

„Naar het Aanhangsel er mee”, luidt hun vonnis.

Evenzoo handelen zij ten opzichte van het gebed
na de leer van den Catechismus. Dit onderstelt,
dat de kinderen in de kerk de catechismusvragen
hebben opgezegd. Daarom is het nu ten eenenmale
onbruikbaar geworden.

„Naar het Aanhangsel er mee”, is wederom de
raad van Deputaten.

Waarom toch eenige historische curiosa in ons
kerkboek behouden?

Daar dient immers niet een kerkboek, dat tel-
kens herdrukt moet worden, voor.

Daarvoor hebben wij archieven.

Dathen's gebed bij de begrafenissen b.v. is af-
geschaft.

Maar men deed dit oudtijds niet naar een „Aan-
hangsel” verhuizen.

Doch liet het eenvoudig weg.

Ons kerkboek behoort zóó herzien te worden, dat
het alleen het bruikbare behelst.

Men moet niet het voorbeeld volgen van een
oude dame, die zoo geheel aan het verleden ge-
hecht is, dat ze van haar antieks niets durft op-
ruimen, ook al weet zij er in haar huis geen
raad mee.

In het Gebed voor allen nood der Chris-
tenheid worden door Deputaten eenige wijzi-
gingen aangebracht.

„Begaven” wordt veranderd in „bekwamen”.

„Koningen, Vorsten, Heeren”, worden saamgevat
als „Overheid”.

In een noot kan verduidelijkt worden, hoe ach-
ter de uitdrukking „die Gij voor ons gesteld hebt”
moet worden aangevuld.

Om een goede verlossing van de vrouwen, die
in barensnood zijn, zal niet langer gebeden worden.
(Hierop kom ik bij het Huwelijksformulier nog even
terug)

Er wordt een voorbede voor Zending, Christelijk
en Vereenigingsleven ingelascht.

De Geloofsbelijdenis aan het eind wordt weg-
gelaten.

Met dit alles kan ik me tamelijk goed vereenigen.

Maar één ding hebben Deputaten blijkbaar ver-
geten.

N.l. dat het volgens hun voorstel een gebed
vóór de predikatie is geworden.

Dat mocht toch in het gebed zelf wel uitkomen.

Al was het alleen maar door een zegen te
begeeren over het te bedienen Woord.

En het door een noot ook pasklaar te maken
voor leesdiensten, zoodat de lezer niet (als bij
het oude langere gebed vóór de predikatie) zelf
een formule moet nadenken voor het „Open thans
den mond Uws dienaars, en vervul dien met Uwe
wijsheid en kennis, opdat hij Uw Woord zuiver-
lijk en vrijmoediglijk verkondige”.

Dit gebed zou zeker niet ten voorbeeld kunnen
strekken, indien dit element ontbrak.

Het zal echter niet moeilijk vallen dit gebrek
te verhelpen.

Omtrent de andere gebeden behoeft niet veel
te worden opgemerkt.

In het Kort Gebed na de Predikatie
wenschen Deputaten zeer terecht de voorbede te
laten vervallen en er een dankzegging, die er niet
in voorkomt, in te voegen.

In het Gebed voor de leer van den Ca-

techismus wordt naar hun concept het „Onze Vader“ weggelaten.

Voor het Gebed na de leer van den-Catechismus, waarover ik boven reeds sprak, wordt geen nieuw geconcipeerd. Dit ligt in den aard der zaak. Deputaten gaven reeds vroeger als hun oordeel te kennen, dat hier het „Onze Vader“ behoort.

In het Gebed vóór de handeling der kerkelijke bijeenkomsten stellen Deputaten voor „verzamen“ en „verzamel“ te vervangen door „vergaderen“ en „vergaderd zijn“. Evenwel laten zij hier het verouderde „raadslagen“ staan.

Daarentegen willen zij in het Gebed na de handeling der kerkelijke bijeenkomsten toch ook „raadslagen“ veranderen en wel in „beraadsllagen“. Het zal wel hun bedoeling zijn deze redaktiewijziging ook in het voorgaande gebed aan te brengen. Een kleine vergissing alzoo, maar die met andere een symptoom vormen van iets wat te haastig werken. Overigens wordt in dit gebed nog opgenomen de voorbeden voor Zending, Evangelisatie, emeriti-predikanten, predikants-weduen en -wezen, Christelijk onderwijs en Christelijk verenigingsleven. Voor het laatste worden de volgende minder fraaie bewoordingen gekozen: „Breid uw Koninkrijk uit ook door ons Christelijk verenigingsleven in elk zijner schakeeringen“. Waarom niet gewoon: in elke schakeering of: in alle schakeeringen?

Is het Gebed vóór de vergadering der Diakenen uit vele psalmboeken verdwenen, omdat dit eerst na de Synode van Dordt op raadsechtelijke wijze is opgedoken, Deputaten willen er thans officiële sanctie aan verleenen, mits het van zijn „ledematen“ afstand doet en ze innuït tegen „lidmaten“.

De Ziekentroost, die gewoonlijk ons psalmboek sluit, wordt door Deputaten bij de „Christelijke Gebeden“ ondergebracht, maar dan als toevoeging aan het „Aanhangsel“.

Dus eigenlijk als aanhangsel aan het Aanhangsel. Door dat opereeren met appendixen gaat men haast vanzelf aan appendixitis denken.

Er bestaat, dunkt mij geen bezwaar tegen den Ziekentroost onmiddellijk op de „Christelijke Gebeden“ te laten volgen. Maar dan door een gewoon streepje gescheiden.

Met de formulieren der huisgebeden heeft de Ziekentroost dit gemeen, dat daarin uitkomt de herderlijke zorg van de kerk voor het private leven der geloovigen.

Komen de voorstellen van Deputaten er derhalve op neer, dat we enkele formuliergebeden armer worden, ik zou hier de vraag willen doen of het niet goed ware er twee nieuwe voor in de plaats te stellen.

Reeds dikwijls klaagde onze pers over het gebed van sommige ouderlingen in de konsistorie, die niet schijnen te begrijpen wat tot zulk een gebed behoort en soms ook evenals enkele improvisatoren onder de predikanten geen eind kunnen vinden.

Een formuliergebed zoowel voor na als vóór de preek in de konsistorie zou hier een uitnemend voorbeeld kunnen geven.

Men kan er in kranten over schrijven, zooveel men wil, dit is zeker: leeringen wekken, maar voorbeelden trekken.

Ook zouden ambtsdragers, die nog aan het begin van hun loopbaan staan, er zeer mee gebaat kunnen zijn.

Het formulier voor den Kinderdoop.

Het formulier voor den Kinderdoop wordt door Deputaten tamelijk wel intact gelaten.

De meeste wijzigingen zijn weinig ingrijpend.

Het zal wel geen ernstige tegenkanting ontmoeten als Deputaten willen lezen:

„in zonde“ in plaats van „in zonden“ ontvangen en geboren en dat op grond van Psalm 51:7;

de wereld „verlaten“ in plaats van: „verzaken“;

opdat het met Hem „begraven worde door den doop in den dood“ in plaats van: „in Zijn dood begraven worde“ (dit ter tegemoetkoming aan het bekende gravamen van Prof. Lindeboom en met letterlijke weergave van Rom. 6:4);

of Getuigen in plaats van: en die medeten Doop komen;

waarvan gij vader (moeder, ouders, getuige) zijt, in plaats van: waarvan gij vader of getuige zijt.

Daartegenover staat, dat op drie punten reeds geschil gerezen is en wel:

1o. waar Deputaten in de derde doopvraag het thans gebruikelijke „u voorneemt“, willen veranderen in het oude „voor u neemt“;

2o. waar zij in diezelfde vraag de slotwoorden „of te doen en te helpen onderwijzen“ willen weglaten;

3o. waar zij op het „Ja“ nog een zegenwensch willen laten volgen.

Over deze drie punten hier een enkel woord.

Het kan niet tegengesproken of het oude formulier had: voor u neemt.

In de herziening der Liturgie, die door Prof. Rutgers werd tot stand gebracht onder medewerking van de hoogleeraren Kuyper en Bavinck, werd dit veranderd in: u voorneemt.

Prof. Rutgers gaf hiervan in „De Herant“ van 16 Januari 1898 aldus rekenschap:

In de Flakkeesche uitgave is ook met betrekking tot de 3e vraag van het Formulier voor den Kinderdoop, de te geven tekst eerst na onderzoek vastgesteld, en dat onderzoek gold dan hier uit den aard der zaak een zuivere taalkundige quaestie. Het mocht niet de vraag zijn, wat men bij de uitdrukking „voor zich nemen“ thans het eerst zou denken, maar alleenlijk, wat zij beteekende in de zestiende eeuw.

Om nu hierbij niet alleenlijk af te gaan op de eigene kennis van het oudere Hollandsch, werd ook bij deze vraag, gelijk bij zoovele andere, van de meest bevoegde zijde een advies ingewonnen; waarop de ondergeteekende van Dr. A. Kluyver, een der redacteuren van het Nederlandsch Woordenboek, die aan zulke verzoeken steeds met groote welwillendheid voldaan heeft, in Maart 11, het volgende antwoord kreeg: „Ik meen wel te mogen zeggen, dat iets voor zich nemen in de oudere taal hetzelfde is als zich iets voornemen, beide gevolgd naar sibi propendere, en dat tusschen de beide uitdrukkingen meer een verschil is van constructie dan van beteekenis. Bij andere op dergelijke wijze samengestelde werkwoorden komt hetzelfde voor. Het denkbeeld voor zijne rekening nemen, op zich nemen, zich tot iets verbinden, wordt, naar ik geloof, door voor zich nemen niet uitgedrukt, maar wel dat van zich voornemen, het besluit tot iets nemen.“ enz.

Voorts werd ook bij deze uitdrukking nagegaan, hoe zij in den ouden tijd door bekwaame hand in een andere taal was overgebracht, daar toch hieruit blikken kon, in welken zin zij door hen, die de oudere taal nog gebruikten, werd opgevat; en dan gaf de Latijnsche vertaling, die Jacobus Revius (een der geleerdste theologen uit den tijd der Dordtsche Synode) in 1623 uitgaf, de woorden: „of gij niet voor u neemt“, aldus weder: „an non apud te decernas“, d.i. letterlijk: „of gij niet bij uzelf besluit“.

En eindelijk werd in aanmerking genomen, dat de vele vragen, die in de Liturgie gevonden worden, nergens spreken van een „voor zijne rekening nemen“, maar wel (b.v. in de vragen uit het Formulier voor den Doop van volwassenen, en uit de aanwijzingen voor het afnemen der geloofsbelijdenis) van een „zich voornemen“.

Nu kan iemand zeker wel meenen, dat toch beter ware, indien hier van een „voornemen“ niet gesproken werd. Maar al zou dat ook waar zijn (des neen), dan zou toch de tekst niet daarnaar mogen gewijzigd worden. In de Liturgie moet staan, wat de Kerken gewild hebben, totdat deze zelve het wettelijk wijzigen. En op de boven aangegeven gronden, waar niets tegenover wordt aangevoerd, moet dus hier worden aangenomen, dat er van een „voornemen“ sprake is.

Zonder twijfel is men ook verantwoord, als men letterlijk blijft bij hetgeen vóór 3 eeuwen geschreven is, en dus de verouderde uitdrukking onveranderd laat. Alleenlijk, men weet dan zeker, dat vele hoorders of lezers er iets anders bij denken dan bedoeld is; en men geeft hun metterdaad dus iets anders. Talloos vele zijn wel de verkeerde gevolgtrekkingen, die, zoowel bij de Liturgie, als ook bij de Formulieren van eenigheid, en vooral bij den Bijbel zelve, uit zoodanig gebruik van verouderde woorden, of van woorden wier beteekenis zich geheel gewijzigd heeft, onopzettelijk zijn voortgevloeid. En het zal wel niemand onverschillig zijn, of hij dat belet, dan wel met bevestiging daartoe medewerkt.

Deze argumentatie is ongemeen sterk.

Een paar jaar later brak Prof. Bavinck, zelf een der medewerkers aan de herziene Liturgie, weer een lans voor het vroegere: „voor u neemt“.

Daarbij beriep hij zich op Prof. Kalff.

In „De Bazuin“ van 28 September 1900 schreef hij:

Prof. Dr. G. Kalff, hoogleeraar in de Nederlandsche Taal- en Letterkunde te Utrecht, was zoo vriendelijk, om ons op een desbetreffend verzoek nader bescheid te doen.

Zijn schrijven is van te particulieren aard, dan dat het hier in zijn geheel kan opgenomen worden. Maar zijn oordeel is voor mededeeling vatbaar en volkomen duidelijk en beslist.

Zonder zweem van aarzeling schrijft hij, dat naar zijn bescheiden meening de aangebrachte verandering niet geoorloofd is, en de kracht en de beteekenis van het Formulier vermindert.

Wil men, zoo voegt hij hieraan toe, het Formulier veranderen en in overeenstemming brengen met het hedendaagsch taalgebruik — maar dan begeeft men zich op glad ijs — dan zou mijns inziens de uitdrukking: op u neemt, de voorkeur verdienen.

Dit oordeel schijnt bij nadere overweging op goede gronden te rusten. Prof. Kalff wijst deze in zijn schrijven slechts met enkele woorden aan en miste den tijd, om ze volledig te ontwikkelen. Maar ook in dezen vorm hebben zijne bewijzen, naar het schijnt, een overtuigende kracht.

Het was wel jammer, dat het Prof. Kalff aan den tijd ontbrak om zijn gevoelen nader te documenteeren.

Het komt wel meer voor, dat juist als het op

zulk een documentatie aankomt, het gevoelen zich wijzigt.

Aan het slot van zijn artikel spreekt dan ook Prof. Bavinck allerminst stellig. Hij vindt, dat er voor het behoud van den oorspronkelijken tekst nog heel wat is te zeggen. Maar... „in elk geval, de quaestie is nog niet uitgemaakt“.

Wanneer autoriteiten in dit geding het laatste woord hadden, zouden beide genoemde geleerden tegen elkander moeten afgewogen.

En dan is Prof. Kalff ontegenzeggelijk een man van gezag.

In de Nederlandsche literatuurgeschiedenis is hij zelfs een eerste speciaiteit.

Maar op linguïstisch gebied — en daar draait het bij deze kwestie om — is toch Dr. Kluyver weer de speciaiteit.

Meer beslissend zijn echter nog de twee andere argumenten van Prof. Rutgers, n.l. dat Revius de bedoeling vertolkte door het „apud te decernas“ d.i. „bij uzelf besluit“, en dat er in de andere formulieren wel gesproken wordt in dergelijke gevallen van een voornemen, maar niet van een voor zijn rekening nemen.

Zoo in de vierde vraag van het formulier voor den doop voor volwassenen: „en van voornemen zijt, in deze leer tot het eind van uw leven standvastig te volharden“ en in de vijfde vraag: „of gij u van harte voorgenomen hebt altijd christelijk te leven“ enz.

Zoo ook neemt het Kort Begrip in vraag 61 onder de punten der zelfbeproeving op: „ten derde, of ik ook een ernstig voornemen heb om voortaan in alle goede werken te wandelen“.

Deputaten zelf nemen in hun concept-belijdenisvragen op: „Ten derde. Is het uw oprechte voornemen te volharden“ enz.

En het malle — of wil men het grappige — van het geval is, dat Deputaten, die zich verklaren tegen het „voor u neemt“ en tegen het „u voorneemt“ in hun zegenwensch, die zij aan de ouders willen meegeven, den dienaar willen laten spreken: „De goede en groote God verleene goedertierenlijk tot dit uw heilig voornemen Zijne Goddelijke genade“ enz.

Dat is zeker wel het toppunt.

Men kan hierin wel weer een symptoom van te haastig werken willen zien, maar tevens blijkt er uit, dat zij intuïtief het „voor u nemen“ en het „u voornemen“ vereenzelvigen.

Aan heel deze kwestie wijden zij deze paar regels: „In de derde doopvraag stellen zij voor, de oude lezing voor u neemt te herstellen. Het is ook in ons tegenwoordig taalgebruik een goed verstaanbare uitdrukking, die toch iets anders eischt dan „u voorneemt“. Dewijl in deze derde vraag niet onderzocht wordt naar de goede bedoeling der ouders of getuigen, maar of zij de verplichting van den doop voor het kind op zich nemen, heeft h.i. de oude lezing de voorkeur.“

In deze toelichting wordt meer gedecreteerd, dan toegelicht.

Zij zegt, dat „voor u neemt“ in ons tegenwoordig taalgebruik goed verstaanbaar is. Maar tegenwoordig gebruiken we die uitdrukking toch niet meer. En wat ze oorspronkelijk beteekende is juist een twistvraag. Goed verstaanbaar lijkt mij anders.

Deputaten verklaren, dat in de derde doopvraag niet onderzocht wordt naar de goede bedoeling der ouders. Als men spreekt over „goede bedoeling“ heeft dit over het geheel een min of meer vage beteekenis. Doch zich voornemen is veel sterker. Het past hier zoo geheel bij het voorafgaande „beloven“. Het is niet genoeg, dat de ouders met hun mond de belofte afleggen, maar er moet ook een voornemen in hun hart zijn. Het „u voorneemt“ dient alzoo om de ouders voor te houden, dat men met lippenwerk voor God niet klaar komt, maar dat Hij het hart aanziet. Deputaten geven aan het „voor u neemt“ den zin van: op u neemt. Maar waarom drukken zij het dan niet met de laatste bewoordingen uit? Die zijn tenminste voor onzen tijd verstaanbaar. Toch zouden we er ons ook dan tegen moeten verzetten. Prof. Biesterveld legt in „Het Gereformeerde Kerkboek“ zoo ter snede uit: „Trouwens de plicht rust op de ouders en wordt niet door hen op zich genomen“.

Zoo is het. Wat op mij ligt, behoeft ik niet meer op mij te nemen. Dat kan zelfs niet. Maar wel heb ik mij te onderzoeken of ik van harte begeer dien last te dragen. En dat komt uit in het zich voornemen.

Vindt men het „u voorneemt“ nog wat zwak, men versterke het door de een of andere bijvoeging.

Maar „u voorneemt“ is hier toch werkelijk onjuist.

Daarenboven is er volgens de meest gebruikte woordenboeken geen voorbeeld van, dat die uitdrukking in vroeger eeuw ooit in den zin, welken Deputaten er aan hechten, is gebruikt.

Men heeft gevraagd, waarom de toelichting der Deputaten op zooveel punten — ook op dit — zoo mager is.

Reeds werd het vermoeden geopperd, dat Deputaten niet al hun kruit wilden verschietsen, maar den grooten voorraad voor de Synode bewaren.

Dit komt mij echter min aannemelijk voor.

Zoo liet een staats Maar o Dat zou verschuive Want s deling van het gebou felvuur va handigheid nooit in

Zij will Daarvoo En daa

Zij zou men om d gende Syn van alle l

Neen, d mij voorke ten tijd, w schien me ging op d

In verba Kleinigheid Deputate kingen sta

O.a. ook begrepen z

Waarom schen van grijselijk z

Maar nu uit de der onderwijzer

Deputate

toch blijkl

Doop komt aan de vre

in onzen t

het „onder genen, die lig“

Toegester helpen o

Maar gel

Kan dit

op de verj toe te vert

Gods Woer

Heeft de staan tegen

Als men zou hierdoe

het ontstaa

Wij later waarde, dat

opgesloten.

Maar zo

Jesus-naam

wordt daar

Men kan

ische gelot

algemeen o

worden da

Het doe

verwarrend

Men kan

uitdrukken.

Onze laat

Deputaten

gevolgd wo

voorkomt in

„In al or

„Ja“ geve

in den von

Deze rede

Want in

bevestigend

niet met e

Bij de doe

aan een w

Dat wede

haar is:

God zelf

dienaar.

Het is d

naam des V

Geestes.

Is dat w

Moet het

Ik moet d

Deputaten

het ontbreke

door de tes

gevuld.

Heel hand

Doch wa

Dat de v

zich zoo la

gevolgd w

Vroeger h

den dooplo

het voorho

de moeders.

gevoelen zich
reikt dan ook
vindt, dat er
nkelijken tekst
„in elk geval,
ing het laatste
nde geleerden
glijk een man
hiedenis is hij
m daar draait
h Dr Kuyper
e twee andere
dat Revius de
te decernas'
de andere for-
dergelijke ge-
riet van een

formulier voor
an voornemen
e leven stand-
de vraag: „of
t altijd chris-
in vraag 61
p: „ten derde,
om voortaan

tept-belijdenis-
oprechte voor-
t grappige —
die zich ver-
tegen het „u
ie zij aan de
r willen laten
verleene goe-
toornemen

emptoom van
tevens blijkt
a nemen" en

te paar regels
voor, de oude
e. Het is ook
n goed ver-
anders elicht
derde vraag
de bedoeling
e verplichting
nemen, heeft

creteerd, dan
is tegenwoor-
Maar tegen-
ing toch niet
steekende is
aar lijkt mij

de doopvraag
de bedoeling
goede bedoe-
min of meer
men is veel

het vooraf-
peg, dat de
leggen, maar
in hart zijn.
ouders voor
k voor God
hart aanziet.
neemt" den
om drukken
rdingen uit?
verstaanbaar
egen moeten
Het Geretor-
: „Trouwens
dt niet door

ik niet meet
t. Maar wel
harte begeer
in het zich

z wat zwak-
en bijvoeging-
verkelijk on-

st gebruikte
dat die uit-
zin, welken
ct.

lichting der
t op dit —
rd, dat De-
bieten, maar
de bewaren.
k voor.

Zoo iets doet een advocaat in een proces, of een staatsman in het parlementaire debat.

Maar onder broederen is dat niet gebruikelijk. Dat zou trouwens gelijk staan met de zaak te verschuiven.

Want stel eens, dat Deputaten bij de behandeling van dit onderwerp een heel hooge autoriteit het gebouw der Synode binnendroegen en een rolfeluur van argumenten openden en de geniale handigheid aan den dag legden, zoo kan het toch nooit in hun bedoeling liggen te overrompelen. Zij willen overreden, overtuigen.

Daarvoor is rustige bezinning noodig. En daarvoor is de duur der Synode te kort.

Zij zouden dan ook zelf met het voorstel komen om de behandeling uit te stellen tot een volgende Synode, opdat hun autoriteit en argumenten van alle kanten bekeken kunnen worden.

Neen, de soberheid der toelichting is naar het mij voorkomt alleen te begrijpen uit den beperkten tijd, waarover zij te beschikken hadden en misschien meer nog uit het streven naar bezuiniging op de drukkosten.

In verband met het voorgaande nog even een kleinigheid.

Deputaten lieten eenige archaïstische uitdrukkingen staan.

O.a. ook, dat in alle verbonden twee deelen begrepen zijn.

Waarom die niet door een „die voor de menschen van onzen tijd op het eerste hooren begrijpelijk zijn, vervangen?

Maar nu over hun weglating van de woorden uit de derde doopvraag: of te doen en te helpen onderwijzen.

Deputaten redeneeren: „Deze woorden honden toch blijkbaar verband met het „die mede ten Doop komen" boven de vragen. Deze herinnering aan de vroegere beduidenis van doopgetuigen kan in onzen tijd overbodig worden geacht, terwijl in het „onderwijzen" toch heel de verplichting dergenen, die de doopvragen beantwoorden, besloten ligt."

Toegestemd kan worden, dat om deze reden het helpen onderwijzen geen zin meer heeft.

Maar geldt dit ook van het doen onderwijzen?

Kan dit voor onzen tijd niet uitnemend staan op de verplichting van de ouders hun kinderen toe te vertrouwen aan onderwijsinrichtingen, waar Gods Woord het richtsnoer is?

Heeft de kerk daardoor niet dikwijls sterk gestaan tegenover ouders, die in deze nabatig waren?

Als men het doen onderwijzen er ook uit liet, zou hierdoor niet in veler oog een maas in het net ontstaan, waardoor zij lustig heenzwemmen?

Wij laten het oordeel van Deputaten in zijn waarde, dat in „onderwijzen" feitelijk alles al ligt opgesloten.

Maar zoo kan men ook beweren, dat in den Jesus-naam heel het evangelie ligt opgesloten. Doch wordt daarom het evangelie overbodig?

Men kan het ook verdedigen, dat in de apostolische geloofsbelijdenis heel den inhoud van ons algemeen ongetwijfeld geloof ligt opgesloten. Doch worden daarom de belijdenisschriften overbodig?

Het doen onderwijzen te laten vervallen, moet verwarrend werken.

Men kan in deze dingen zich moeilijk te duidelijk uitdrukken.

Onze laatste opmerking.

Deputaten begeeren, dat het „Ja" der ouders gevolgd worde door den zegenwensch, die ook voorkomt in het formulier voor den volwassendoop.

In al onze formulieren, waarin een antwoord „Ja" gegeven wordt, komt zulk een wederwoord in den vorm eener zegenbede voor.

Deze redeneering gaat m.i. echter mank.

Want in alle andere formulieren, waarin een bevestigend antwoord verlangd wordt, heeft men niet met een sacrament te doen.

Bij de doopsbediening ontbreekt het waarlijk niet aan een wederwoord.

Dat wederwoord is zoo heerlijk, als maar denkbaar is.

God zelf geeft het door den mond van den dienaar.

Het is de doopsformule: ik doop u in den naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes.

Is dat wederwoord niet rijk genoeg?

Moet het door de kerk nog worden aangevuld?

Ik moet daartegen met allen ernst waarschuwen.

Deputaten meenen, dat de gaping, ontstaan door het ontbreken van zulk een zegenwensch vroeger „door de terecht gewraakte toespraak" werd aangevuld.

Heel handig opgezet!

Doch waarop komt dit neer?

Dat de vrije toespraak, waaraan onze kerken zich zoo langzamerhand onttrokken hebben, nu opgevolgd wordt door een toespraak-formule.

Vroeger hoorde men wel van predikanten, die den doopeling bij de doopsbediening een kus op het voorhoofdje drukten, tot stralend genoegen van de moeders.

Geschiedde dit misschien ook al om een gaping aan te vullen?

Summa summarum dunkt mij een herziening van deze herziening van het formulier voor den Kinderdoop niet ongewenscht.

HEPP.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Privaat of Communaal bezit.

Socialisatie of Bedrijfsorganisatie. XVIII.

Na het onderzoek van de Schriftgegevens is deze conclusie getrokken, dat de vraagstelling: privaat- of communaal-bezit eigenlijk niet zuiver is. Willen we deze quaestie zuiver bezien, dan moeten we terug tot de schepping naar het beeld Gods, en in dat beeld Gods ligt de harmonie tusschen het individuele en sociale, tusschen de persoonlijkheid en de gemeenschap. Daarom zou de staat der rechtvaardigheid hebben de eenheid en harmonie van privaat- en communaal-bezit, evenals deze harmonie zal terugkeeren in het rijk der heerlijkheid.

Wat vloeit nu uit het tot dusver gevondene voort?

In de eerste plaats dit, dat het privaat-bezit niet louter een gevolg is van de zonde. Wel is het door de zonde verscherpt; wel zijn de grenzen nauwer getrokken; wel heeft het egoïsme in het menschelek hart engere afscheiding noodzakelijk gemaakt, doch ook voor onzen val is er de privaat-eigendom. Doch ten tweede moet opgemerkt, dat dit privaat-bezit niet alleen voorkwam. Ook het communale is er van den beginne, en in den staat der rechtvaardigheid heerschte er tusschen het communale en private volkomen harmonie. Die harmonie is echter verbroken, en in die breuk ligt veelzins de oorzaak van veel sociale ellende. Zij is dus niet hierin te zoeken, dat er privaat-bezit is. Deze vorm van eigendom is door God gewild en Zijn ordinantie. Hij is op zichzelf niet zondig, en mag daarom niet als de bron van 't kwaad worden voorgesteld, of deswege als ongeoorloofd gebrandmerkt. Die oorzaak is ook niet te stellen in het communaal-bezit, want ook hierin schuilt op zichzelf geen kwaad. Maar de wortel van de ellende in de bezitsverhoudingen zit, o zeker primair in onze breuk met God, maar dan secundair in de verbreking van de harmonie tusschen het private en het communale. Daarom verbaast het ons niet, dat de Heere in Israël juist die harmonie weer herstelt. Hij heft, om het sociale kwaad te stuiten, niet het privaat-bezit geheel op. Hij verdeelt niet alles gelijkmatig over allen, doch Hij hergeeft aan de gemeenschap haar rechten, en beknot het individueel bezit door allerlei bepalingen, die in de lijn van het communale liggen. Sabbatjaar en jubeljaar zijn hiervan sprekende voorbeelden.

Nu moeten we nog een stap verder gaan.

In onze kringen is altoos met kracht verdedigd, dat aan het privaat-bezit nimmer mocht getornd, omdat God het heeft ingesteld. Die eigendom is sacrosanct, en aan die onschendbaarheid mag geen afbreuk gedaan. Daarom is de socialisatiegedachte uit den boeze, en verfoeien wij het communisme. Doch deze stelling is, en nu druk ik mij zeer scherp uit, niet geheel in overeenstemming met de doorgaande leer der Heilige Schrift. Zeker, die Schrift erkent den privaat-eigendom, doch slechts in zoverre de belangen der gemeenschap door dit privaat-bezit geen schade lijden. En wanneer die belangen in het gedrang komen, en de verhoudingen scheef trekken, grijpt God, zonder daarvoor de toestemming van de bezitters te vragen, dat individueel- of liever het familiebezit in Israël aan, en brengt het tot zijn oorspronkelijke proportiën terug. Dat is heel wat anders dan de onschendbaarheid van het bezit. Dat gaat lijnrecht in tegen de beschouwing van hen, die den eigendom angstvallig bewaken als een heilig goed, waaraan nimmer een hand mag geslagen worden. De mozaïsche wet verplichtte den eigenaar den verarmde zijn goed terug te geven, en de Israëliet moest dus, wat hij oververdiend en met hard werken bij zijn eigen erfdeel gewonnen had, loslaten terwille van de gemeenschap.

Kan God zulks ook van ons vragen?

Is dit groote beginsel soms verouderd?

Wie in het schijnsel der Schrift de sociale vragen beziet, kan niet anders dan toestemmen, dat dit principe ook voor ons geldt, en wij deze scheppingsordinantie in praktijk hebben te brengen. Het gaat niet om of privaat- of communaal-bezit, maar om de harmonie tusschen het individuele en sociale. En nu weet ik wel, dat het zeer moeilijk is precies te bepalen wat de gemeenschap eischt; het is een zwaar werk de juiste lijnen te trekken, waarlangs de harmonie moet verkregen; het economisch stelsel, dat de juiste oplossing biedt, is nog niet gevonden; de socialistische voorslag bevredigt allerminst, maar voor ons moet vast staan, dat het privaat-bezit niet tot elken prijs onschendbaar is, en het maatschappelijk heil beknotting eischen kan. Wanneer we zoo het beginsel formuleeren nemen wij ook positie in tegen de marxistische leer, die de afschaffing van privaat-

bezit van grond- en productiemiddelen proclameert. Dit is een dwaling naar den anderen kant. Hier wordt ook niet gestreefd naar harmonie, doch hier wordt het private, het individuele, het persoonlijke geheel en al opgeofferd aan het sociale, en dus de eerste term vernietigd. En dit loopt uit op verwoesting van het sociale geluk. Wij erkennen het recht en van den individu en van de gemeenschap. Ons ideaal schuilt in de harmonie van die twee, en wanneer die harmonie nu eischt, dat, gelijk als in Israël, het privaat-bezit van grond- en productiemiddelen beperkt wordt terwille van de gemeenschap, mag zulks niet geweigerd.

Daarmede is ook onze houding tegenover de socialisatie-gedachte bepaald.

Wij zagen, dat deze gedachte onuitvoerbaar is om verschillende redenen, welke hier niet zullen herhaald worden. Doch ons bleek tevens, dat deze gedachte niet mag afgewezen worden met de bewering, dat God het privaat-bezit heeft ingesteld, en deze ordinantie heilig is. Zulk een redeneering doet tekort aan het feit, dat niet alleen het private, maar ook het communale scheppingsordinantie is. En wanneer men dan aanvoert, dat deze redeneering gesteund wordt door het achtste gebod, omdat dit gebod den particulieren eigendom veronderstelt, moet tegen deze interpretatie van de wet met kracht worden opgekomen. Zelfs bij een gemeenschappelijk bezit van grond en productiemiddelen in den ruimsten zin van het woord blijft dit gebod zijn kracht behouden. Ook tegenover de gemeenschap mogen wij ons aan de zonde van diefstal niet schuldig maken, terwijl er in zulk een maatschappij nog voldoende persoonlijk bezit overblijft, om dit gebod kracht te geven. Uit het wetwoord: gij zult niet stelen is geen conclusie te trekken, die de eenzijdige privaat-bezits-theorie wetligt.

Voor deze beschouwing meen ik steun te vinden bij Dr Kuyper.

Hij schrijft over de verhouding van het privaat- en communaal-bezit het volgende:

„En dan moet al aanstands zeer ernstig protest ingediend tegen elke voorstelling, alsof het achtste Gebod den eisch zou stellen, dat alle goed op aarde persoonlijk aan den een of den ander zou toebehooren; en alsof derhalve het communaal of gemeenschappelijk bezit van velelei dingen door het achtste Gebod ware uitgesloten. Dit toch volgt er volstrekt niet uit, en staat er niet in. Een maatschappij b.v., waarin alle weide voor het vee, alle akker om te bebouwen, enz. gemeenschappelijk bezit ware, en waarin geen ander persoonlijk bezit bestond, dan dat ieder mensch zijn eigen kleeding, eigen huisraad en eigen gereedschap hadde, zou in geen enkel opzicht met het achtste Gebod in botsing geraken. Ook zoo toch zou er wel terdege een zeer aanzienlijk deel van het goed der aarde persoonlijk bezit zijn, goed dat aan den een en niet tegelijk aan den ander toebehoorde; en wij nu de sterkere door zonde allicht er toe zou neigen, om aan den ander af te nemen wat het zijne was zou het gebod: Gij zult niet stelen, zijn volle kracht behouden.

Het achtste Gebod op zichzelf laat zich dus over de verdeling van het goed der aarde als zoodanig niet uit. Het laat diensgevolge allerlei bezits toestanden toe. En eerst dan zou er rechtstreeks een botsing met dit gebod intreden, als men de maatschappij zoo wilde inrichten, dat niemand iets had, dat hij het zijne kon noemen, maar alle goed, niets uitgezonderd, gemeen was. Als b.v. van de eerste gemeente des Nieuwen Verbonds te Jeruzalem geschreven staat, dat ze alle dingen gemeen hadden, zal wel niemand dit opvatten, alsof ze ook hun eigen kleeding, hun eigen huisraad, hun eigen gereedschap aan anderen afstonden, maar ziet ge terstond in, dat dit enkel slaat op het bezit van geldsommen, van land of aan anderen verhuurde huizen. Dit nu wenschen we daarom zoo kras en duidelijk uit te spreken, omdat velen zich er aan gewend hebben, om in den strijd met de social-democratie zich aanstands op het achtste Gebod te beroepen, alsof een maatschappij, gelijk de meeste social-democraten zich de voorstellen, in onvernijdelijken strijd met het achtste Gebod zou geraken. En dit is niet het geval. De meeste social-democraten van wetenschappelijken aanleg toch stellen zich niet voor, dat alle eigendom zal worden afgeschaft, maar alleen, dat het grooter deel van den persoonlijke eigendom zal worden te niet gedaan. En wat b.v. aangaat 's menschen kleeding, sieraden, huisraad, handgereedschap, enz. is het ook hun stelsel, dat dit alles persoonlijk eigendom moet blijven. Men zij vooral tegenwoordig met zijn redeneeringen uit Gods Woord uiterst voorzichtig. Als men roept, dat hetgeen nu persoonlijk bezit is, den eigenaar eenvoudig moet worden afgenomen, komt de zaak natuurlijk heel anders te staan; maar als men met het achtste Gebod voor oogen, en wel op grond van dit gebod, meent te kunnen beweren, dat een maatschappij met zeer uitgestrekt communiaal bezit door God verboden is, vergist men zich geheel. Iets wat nog te duidelijker in het oog springt, zoo men bedenkt dat dit gebod gegeven is aan Israël in de woestijn, toen er natuurlijk van landbezit nog geen sprake was; toen er geen handel kon gedreven worden, en toen de persoonlijke eigendom bijna uitsluitend bestond uit de kleeding, die men aan had of meeverde, en voorts in eenig huisraad, eenig vee, enkele sieraden, en wat handgereedschap."*)

In gelijken geest oordeelt Dr Nederbragt:

„Eindelijk dient nog een woord gezegd te worden over de afschaffing van het privaatbezit (punt 9), waarbij

*) E. Voto IV blz. 187, 188.